

panorama

inforegio

Regionaalpoliitika peadirektooraat

ERIVÄLJAANNE

Lühiülevaade ELi Läänemere piirkonna strateegiast

et

EUROOPA LIIDU LÄÄNEMERE PIIRKONNA STRATEEGIA: SÕNADEST TEGUDENI

ELi Läänemere piirkonna strateegia on üks uusi liidusisese koostöö viise. Kaheksa liikmesriigi piirkondadel, kus elab peaaegu 100 miljonit inimest, on võimalik planeerida, prioritseerida ja rakendada erinevaid tegevusi, olles samal ajal kindlad, et nende kolleegid ja naabrid töötavad samas suunas ning samu eesmärke silmas pidades. See võimaldab Läänemere piirkonnal nautida säästvat keskkonda ning optimaalset majanduslikku ja sotsiaalset arengut.

Kaasates kõiki

Strateegia väljatöötamist taotles Euroopa Ülemkogu, mis jätkas Euroopa Parlamendi tööd. Nagu käesolevast Panorama numbrist lugeda võite, on partnerid ja huvigrupid strateegiat igal tasandil erakordselt aktiivselt toetanud. Üheskoos töötades saame olemasolevat raha ja teisi ressursse piirkonna tuleviku parandamiseks paremini kasutada. Teadmisi ja energiat saaks rakendada tõhusamalt ning ELi seadusandlusest tulenevad hüved jõuaksid piirkonna kõigi elanikeni.

Esimesed sammud

Komisjoni poolt ette valmistatud tegevuskava esitab 80 projekti, mis näitavad teed 15 omavahel seotud eesmärgi saavutamisel. Projektid katavad keskkonna edasiarendusi (nt nitraatide ja fosfaatide taseme vähendamist Läänemeres), jõukuse suurendamist (nt ettevõtluse soodustamist), juurdepääsu parandamist (nt transpordiliinide edasiarendamist) ja ohutuse ning turvalisuse edendamist (nt tõhusamat õnnetustele reageerimist) puudutavaid valdkondi. Ees ootavad suured edasiarendused, mille edukus ning ka strateegia enda edukus tervikuna sõltub piirkonna paljudest partneritest ja kõigi riikide toetusest kõrgeimal poliitilisel tasandil. Strateegia pakub välja raamistikku, mida järgides võivad inimesed kindlad olla, et nad rajavad paremat Läänemere piirkonda. Panorama käesolevas numbris on välja toodud viisid, kuidas strateegia plaanib piirkonna tugevad küljed valla päästa.

Komisjon, Euroopa Parlament, liikmesriigid ning kõik piirkonna huvigrupid katsetavad huviga uut üheskoos töötamise viisi. Viisi, mis ei põhine rahal või erilistel seadustel, isegi mitte uutel institutsioonidel, vaid inimeste soovil koostööd teha ning piirkonna probleeme lahendada. See nn makroregionaalset strateegiat ei kammitse riiklikud või regionaalsed piirid ega kindlad poliitikavaldkonnad. On vajadus positiivse muutuse järele – selle ulatus sõltub ainult partnerite teovalmidusest.

EUROOPA LIIDU LÄÄNEMERE PIIRKONNA STRATEEGIA

ÜHEKSA RIIKI, ÜKS PIIRKOND

Suurt osa Läänemere 8000 km pikkusest rannajoonest jagavad kaheksa ELi liikmesriiki, millest igaühel on oma eesmärgid ja mured, majanduslikud vajadused ning poliitilised huvid. Laevanduse kiirtee, kuid liigagi tihti aga hoopis prügila – Läänemere kallastel elab peaaegu 100 miljonit inimest.

Kuid hoolimata aastatepikkusest koostööst Läänemere olude parandamise heaks muutub olukord järjest halvemaks, mistõttu taotlevad liikmesriigid, et Euroopa Ühenduste Komisjon looks kindla strateegia, mis kindlustab piirkonnale helgema tuleviku.

„Omalaadne“ strateegia

Viis aastat tagasi maikuus liitusid ELiga Poola, Eesti, Läti ja Leedu. Nende ühinemine tähendab seda, et üheksa Läänemere maad saavad nautida kaupade ja teenuste vabast liikumisest tulenevaid hüvesid ning jagada lisaks suurel määral ühisele pärandile ka ühiseid veekvaliteeti puudutavaid õigusakte. Asendiline ja kultuuriline lähedus teevad Läänemere maadest ideaalse paiga, mille jaoks luua „omalaadne“ strateegia, mis hõlmaks kogu makroregiooni. Samuti on tegu tähtsa sammuga integreeritud merenduspoliitika piirkondliku rakendamise suunas.

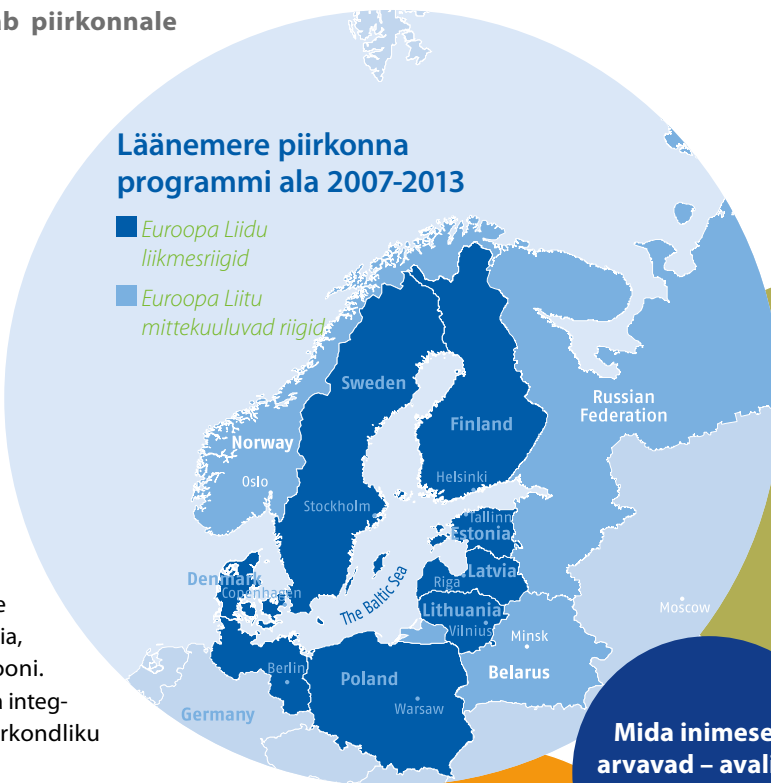
Strateegia neljaks alustalaks on muuta see Euroopa osa kesk-konda säästvaks, jõukaks, juurdepääsetavaks ja kütkestavaks ning ohutuks ja turvaliseks.

Komisjon võttis strateegia vastu 10. juunil pärast pingelist debatti ning enam kui sadat nõustamist puudutavat arutelu. Kaks suurt konverentsi avasid ja lõpetasid aruteluperioodi, mis kestis 2008. aasta 30. septembrist 2009. aasta 6. veebruarini. Perioodi vältel peeti neli koosolekut, üks iga käsitletava strateegia alustala kohta. Samal ajal avas komisjon avaliku arutelu, et anda kõigile võimalus sõna sekka öelda, kus iganes nad ka ei asuks. Alustades Hamburgi noortekonverentsi noortest ja lõpetades Maailma Looduse Fondiga – kõigi arvamused olid oodatud.

Tulemus? Ilmselge oli osalejate kindel veendumus, mille kohaselt läheb strateegiat vaja viivitamatult, kuna piirkonna probleemid on ignoreerimiseks juba liiga ilmsed. Algatused ja poliitikad, mis juba on paljude riikide mitmetes valdkondades käiku läinud, on head, kuid kahjuks mitte ühtsed ja seega mitte nii tõhusad, kui võiks. Teiseks väga selgeks sõnumiks oli see, et strateegia peab olema praktilist, mitte teoreetilist laadi – arutelude aeg on möödas ning Läänemere piirkond vajab tegusid. See kajastus ka nimekirjas, kus olid välja toodud asjad, mida ei tahetud näha – näiteks sisutud deklaratsioonid ilma konkreetsete tegude ja kindlate kuupäevadeta.

Läänemere piirkonna programmi ala 2007-2013

- Euroopa Liidu liikmesriigid
- Euroopa Liitu mittekuuluvad riigid

„Las Läänemere strateegia näidaku maailmale, et koostöös peitub jõud muutusi ellu viia ning Läänemeri päästa.“
Alm Anders

Mida inimesed arvavad – avaliku arutelu vastused

„Ei Läänemere strateegia vajab organit, mis vastutaks protsessi koordineerimise ja juhtimise eest. Selleks sobiks Euroopa Ühenduse Komisjon, millel on piisavalt vahendeid ja töötajaid.“
Tobias Etzold

„Läänemere piirkond on oluline osa meie ühisest keskkonnast. Igaüks meist peab Läänemere piirkonna heaolusse panustama. Võime kõik strateegias osalised olla ning aidata seda imelist merd taastada ja päästa.“
Börje Hagman

Strateegia käiku laskmine

2007. aasta detsembris palusid liikmesriigid regionaalpoliitika peadirektoraadi juhtimisel komisjonil ette valmistada Läänemere piirkonna strateegia. Muuhulgas aitaks see tegeleda Läänemerd puudutavate kiireloomuliste keskkonda puudutavate probleemidega. Komisjon võttis strateegia vastu 10. juunil koos teavitamiskavaga. Edasi saadetakse see arutamiseks ja kinnitamiseks Euroopa Parlamendile ja Euroopa Ühenduste Nõukogule.

Midagi kõigile

Strateegia neli alustala on sõnastatud viisil, mis hõlmab peaaegu kõike. Komisjon, mis otsustas valida pigem struktureeritud kui selektiivse lähenemisviisi, lõi raamistikku, mille moodustavad eesmärgid, jätkuvad tegevused ning kindla valmimistähtajaga projektid. Nii toimides seati sisse metoodika, mis peab vastu ka siis, kui individuaalsed eesmärgid ja nende saavutamise vahendid koos piirkonna arenguga muutuvad, muutes metoodika sel moel kohandatavaks.

See ei tähenda mitte ainult, et strateegiat on võimalik piirkonnale lähenemise viiside struktureerimiseks kasutada aastaid, vaid ka seda, et siis on igal osalejal – Rootsil, Soomel, Eestil, Lätil, Leedul, Poolal, Saksamaal ja Taanil – võimalik oma eesmärgid strateegiasse liita. Iga osaleja pole mitte alati kõiki eesmärgid tähtsaks pidanud, kuid igal osalejal on mõni just teda huvitav eesmärk.

Strateegia soovib koostöövälistes aspektides kasutada põhiliselt Põhjamõõtme raamistikku, mis on ELi, Venemaa, Norra ja Islandi ühine poliitika, võimalusega kasutada alternatiivseid kanaleid (nagu näiteks Läänemere maade Nõukogu), kui neist kasu on. Venemaa ning teised naaberriigid on mõista andnud, et suhtuvad positiivselt ELi pingutustesse neid informeerituna hoida ja EL on omalt poolt meeleldi valmis nendega ühishuve puudutavates küsimustes koostööd tegema.

Strateegia ei paku selles etapis täiendavaid finantse – tegu on pigem suure hulga üle mere asuvate inimeste ja hõlmatud organisatsioonide koordineerimise ning eksisteerivatest ja toimivatest riiklikest ja ELi poliitikatest maksimaalse kasu saamisega. Pigem praktilise kui idealistlikuna puudutab see paljusid piirkonna igapäevaelu külg. Näiteks aitavad uued projektid kaasa

Läänemere kõrge reostusastme vähendamisele, transpordisüsteemide ja energiavõrkude edasiarendusele ning maal ja merel juhtuda võivate suurõnnetuste vastase kaitse tugevdamisele.

Lihtne öelda, ent kust alustada?

Strateegia tegutsemise aluseks on ideed, mis täiendavad juba paigas olevaid, kuid kahjuks veel killustatud meetmeid, mille alusel püütakse tegeleda põhiprobleemidega ning kasutada peamisi võimalusi. Järgnevalt mõned ideed:

••• SÄÄSTEV KESKKOND

Läänemeri, mille keskmiseks sügavuseks on vaid 58 meetrit, on merre juhitud põllumajanduslike, tööstuslike ja kodustest majapidamistest pärit nitraatide ja fosfaatide ülemäärase hulga tõttu kaotamas oma kvaliteeti ja bioloogilist mitmekesisust. Merre voolates põhjustavad need aina süvenevat eutrofeerumist. Vetikate öitsemine muudab meres suuri alasid haisvateks rohelisteks limalaikudeks, mis deoksüdeerivad vett ning tapavad paljud laikude mõjupiirkonda jäävad liigid. Vete täielik puhastamine võtab aega rohkem kui 30 aastat, mistõttu reostus on suur probleem.

Mõned strateegia ideed hõlmavad piirkonnas juba kasutatava pesuainetest fosfaatide eemaldamise protsessi täiendamise. Nende eemaldamine kõigist pesuainetest vähendaks Läänemeres lõpetavate fosfaatide hulka veerandi võrra, mis omakorda vähendaks vetikate öitsemist.

Ametlik ja keskkonnavalaselt põllumajandusega seonduvate probleemidega tegelev erialanõustajate võrgustik, mis moodustub kõigist Läänemere-äärsetest maadest, peaks propageerima parimaid viise, mis viiksid väetiste äravoolu miinimumini, kuid säilitaksid või isegi parandaksid samal ajal tootlikkust.

Kuigi strateegial omafinantseering puudub, saab Läänemere projekt vahemikus 2007–2013 toetusi regionaalpoliitika vallas ja teistest ELi fondidest.

- **Läänemere keskkonna säästlikuks muutmine**

Kokku on selleks eraldatud 9,8 miljardit eurot, sealhulgas 3,1 miljardit reovee töötlemiseks

- **Läänemere konkurentsivõimeliseks muutmine**

Kokku on selleks eraldatud 6,7 miljardit eurot, sealhulgas 2,4 miljardit eurot innovatsiooni toetamiseks väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate hulgas

- **Läänemere juurdepääsetavaks muutmine**

Kokku on selleks eraldatud 27,1 miljardit eurot: 1,4 miljardit infoühiskonna, 23,1 miljardit transpordi ja 2,6 miljardit energeetika tarbeks

- **Läänemere ohutuks ja turvaliseks muutmine riskientuse abil**

Kokku on selleks eraldatud 697 miljonit eurot

••• JÕUKUSE SUURENDAMINE

Piirkonna peamiseks puuduseks on vähene sisemine konkurents. Piirkonna mõnedes riikides ei ole piisavalt suurt turgu vajaliku konkurentsi edendamiseks. Ainsaks lahenduseks on piirkonna suurem integratsioon. 2005. aastal hõlmas tüüpiline rahvusvaheline äritehing hinnanguliselt 30 osalejat, 40 originaaldokumenti ja 360 koopiat.

Teenuste direktiiv plaanib saavutada ELi-sisese ühtse teenuste turu avamise ning aidata inimestel ettevõtteid luua või teise riiki kolida. Kuid direktiivi rakendamine on Läänemere piirkonnas vaevaline ja katkendlik. Strateegia hõlmab tegevusi direktiivi efektiivsemaks kasutamiseks, kaubanduse elavdamiseks ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjatele paremate võimaluste pakkumiseks.

Et homseid ettevõtjaid aidata, tuleb edasi arendada hetkel pakutavaid haridusteenuseid, seega soovib strateegia kolledžeid ja ülikoole ühendava akadeemilise ringkonna loomist. See kindlustaks kvaliteedi ning ühendaks erinevate õppekeskuste sama valdkonna osakonnad. Samuti propageeritakse keskendunult inimeste õigusi piirkonnas vabalt õppimise või õpetamise eesmärgil liikuda.

••• PIIRKONNA JUURDEPÄÄSETAVAMAKS JA KÜTKESTAVAMAKS MUUTMINE

Ida ja põhi on jäänud liiga isoleerituks ülejäänud EList, mis on üha enam ja enam muutumas ukseks Aiasse. Põhja-Soomel, Rootsil ja Balti riikidel on kogu Euroopa madalaim juurdepääsutas. Energiavarustus ja -julgeolek on samuti murettekitavad, kuna piirkonnas on vähe kohalikke vastavaid allikaid, mistõttu sõltutakse impordist, mille vahelülide puudulikkus ei taga energiaturvalisust.

Kui plaanite Varssavist Tallinna reisida, otsustate üsna tõenäoliselt lendamise kasuks. 36-tunnine rongisõit pole aega hindavatele inimestele just eriti kütkestav väljavaade. Vajadus keskkonnasõbralike reisiiviside järele on rongidest teinud hea alternatiivi ning seetõttu soovitakse strateegias 2013. aastaks luua Balti Raudtee lõik marsruudil Varssavi–Tallinn, kus saaks arendada sõidukiirust kuni 120 km/h.

Energia on piirkonna võtmeküsimus ning otsustav faktor piirkonna muutmisel kütkestavaks elupaigaks. Taaskord on strateegia ülesandeks stimuleerida olemasolevaid meetmeid

praktilisel ja otsesel viisil. Strateegia toob esile viise Balti riikide ja laiema piirkonnavahelise energiaühenduse lõpule viimiseks, toetades Läänemere energiaühenduste kava ning Rootsi–Leedu kõrgepingeühendust. Ning toetamine pole lihtsalt sõnaline. EL investeerib piirkonna gaasi- ja elektrirajatistesse 500 miljonit eurot.

••• OHUTUS JA TURVALISUS, SUURIMAD PROBLEEMID

Mereliiklus aina tiheneb ning Läänemerd maanteena kasutavate suurte naftatankerite tõttu on õnnetuste oht vägagi reaalne. Vahemikus 2000–2007 on Läänemere naftavedude hulk suurenenud üle kahe korra ning jõudnud 171 miljoni tonnini. Rasketes talvetingimustes on risk suurem ning tihti pole laevad jää vastu piisavalt kindlustatud. Samuti muudab piirkonna vähemturvaliseks organisieritud kuritegevus. Asukohast tulenevalt on Läänemere kuriteoskeemid majanduslike ja sotsiaalsete tingimuste erinevuse tõttu teravnemud.

Pikkade välispiiride tõttu vajab piirkond sidusaid piiriüleseid meetmeid inim-, narko- ja relvakaubanduse likvideerimiseks. Kasulikud oleksid piirivalvurite vahetussüsteemid, sealhulgas ka merelise korraaitse koostöö. Strateegia tegevuskava toob välja kuritegevusevastase võitluse koordineerimise viise, integreerudes juba olemasolevatesse organisatsioonidesse ning parandades nende koostööd. Strateegia soovib jõud ühendada, et kokku tuua korraaitse, liikuva patrullsalga, uurimisrühmad, luurerühmad, seadmete jagamine teenistuste vahel ning suurem koostöö arenduse vallas ja tehnoloogia ost, paigutamine ning kasutamine.

Merelise riskiga tegelemiseks esitab tegevuskava muuhulgas idee luua integreeritud teavitus- ja vaatlussüsteemide võrgustiku, mis hõlmaks kõiki merelisi tegevusi, nagu mereohutus, merekeskkonna kaitse, kalanduskontroll, toll, piirivalve ja korraaitse.

Mis teeb Läänemere nii eriliseks?

Läänemere ökosüsteem on ainulaadne – selle põhjaosi täidab peaaegu mage vesi, mis on kuni pool aastat jää all. Seal, kus Põhjameri ühineb Taani väinade juures Läänemerega, on vesi tulisoolane. Selline tugev kontrast loob unikaalse ökosüsteemi, milles elavad liigid reageerivad soolasuse tasemetele väga tugevalt ning saavad elada vaid kindla soolsusega vees. Selline õrn tasakaal muudab ökosüsteemi muutustele eriti vastuvõtlikuks, olgu tegu kas vee füüsilise ja keemilise koostise või toiduahela struktuuri muutustega.

Läänemerd ümbritsev ja sinna suubuv jõgikond on mere pindalast umbes neli korda suurem. Umbes 20% sellest kasutatakse põllumajanduses ja karjamaadena ning teised alad on tihedasti asustatud, mistõttu äravoolu- ja reovee töötlemine on vetikate õitsemise vastase võitluse peafaktoriteks.

Mereäärsed riigid on alati olnud kaubanduspartnerid. Keskajal rajasid viikingid oma kaubandusimpeeriumi just nendele aladele, kuna tegu oli karusnahkade, merevaigu, puidu ja puidutõrva poolest rikka piirkonnaga. 13.–17. sajandil valitses Läänemerd Hansa Liit, millest sai toleleagse Põhja-Euroopa tugevaim majanduslik jõud ning mis kasutas merd kaubateede loomiseks.

Üle tuhande aasta vanune ühine pärand on vundamendiks, millele rajada strateegia, mis kindlustaks selle, et Läänemerest saaks Euroopa edulugu, mille tulevik oleks sama jõukas ja dünaamiline kui selle minevik.

•••• Euroopa Ühenduse Komisjoni lingid:

ELi Läänemere maade strateegia

http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperation/baltic/index_en.htm

Euroopa ühtekuuluvuspoliitika Läänemere maades

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/info_en.htm

Põhjamõõtme poliitika

http://ec.europa.eu/external_relations/north_dim/index_en.htm

Euroopa naabruse ja rahastamisvahend (ENPI) piiriüleseks koostööks Venemaaga

http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/index_en.htm

•••• Teisi kasulikke linke:

Läänemere piirkonnas tegutsejad

http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperation/baltic/pdf/websites.pdf

•••• Käesolevas numbris mainitud projektide/organisatsioonide linke:

HELCOM

<http://www.helcom.fi/>

JOSEFIN

<http://www.josefin-org.eu/>

COHIBA

http://meeting.helcom.fi/c/document_library/get_file?folderId=89317&name=DLFE-33722.pdf

http://www.helcom.fi/projects/on_going/en_GB/cohiba/

•••• Link järgmise numbri peamistele veebilehtedele:

Kliimamuutus

http://ec.europa.eu/environment/climat/home_en.htm

Fotod

Kaas, lk 2, lk 4, lk 5, lk 6, lk 8 – Jaakko Mannio
lk 6 – Metsähallitus

European commission, directorate-general for regional policy
Unit B1 – Information and Communication
Raphaël Goulet
Avenue de Tervueren 41, B-1040 Brussels
Faks: (32-2) 29-66003
E-post: regio-info@ec.europa.eu
Koduleht: http://ec.europa.eu/regional_policy/index_en.htm

© Euroopa Ühendused, 2009
Paljundamine on lubatud, kui viidatakse allikale.

Trükitud Belgias